

Валентина ДАЛЬЯНСЬКА,
здобувачка вищої освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

СПАДКОКИЙ ДОГОВІР: ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТА ВИКОНАННЯ

Актуальність теми дослідження: На даний момент Україна проводить інтеграційну політику для вступу до Європейського Союзу, що потребують модернізації та приведення у відповідність норм спадкового договору з європейськими стандартами. Важливе значення мають основи забезпечення спадкових прав у міжнародному спадковому процесі, а також їх забезпечення з застосуванням зарубіжного досвіду.

Цивільний кодекс України містить нові інститути, які були невідомі для українського цивільного права. Серед них займає своє місце інститут спадкового договору, який має ряд проблем. Зокрема це протиріччя правових приписів та правила імплементації на практиці.

Метою та завданням дослідження є цивільно-правова характеристика спадкового договору як інституту договірної права та визначення особливості укладення та виконання спадкового договору.

Виклад основного матеріалу

Згідно статті 1302 ЦК України за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває права власності на відчужене майно [1, ст.1302].

У спадковому договорі сторонами є

- набувач (може бути фізична чи юридична особа за спадковим договором)
- відчужувач (може бути подружжя, один з подружжя чи інша особа (ст.1303 Цивільного кодексу України)).

Відчужувачем та набувачем за спадковим договором може бути дієздатна особа та особи, які зазначені в статтях 32,36 ЦК України, а саме: особи з непоною дієздатністю (особи від 14 до 18 років); а також особи яких цивільна дієздатність обмежена.

Спадковий договір підлягає реєстрації у Спадковому реєстрі. В спадковий реєстр вносяться відомості, щодо розівання, зміни та реєстрації спадкового договору.

У главі 90 ЦК України чітко розписані особливості укладення та виконання спадкового договору. Набувач зобов'язаний вчинити певну дію майнового чи немайнового характеру до відкриття або вже після відкриття спадщини за спадковим договором.

Спадковий договір є письмовою формою та має обов'язково засвідчений нотаріусом.

Спадковий договір за участю подружжя має такі особливості: предметом може бути майно яке є спільною сумісною власністю, а також майно яке є власністю одного з подружжя. Також спадковим договором може бути встановлено, щ у разі смертв одного з подружжя майно переходить до другого, а у разі смерті другого з подружжя майно переходить до набувача за договором [3].

Згідно статті 1221 ЦК України місцем відкриття спадщини є місце проживання спадкодавця. Частина 2 статті 1221 ЦК України визначає, якщо місце проживання спадкодавця не відоме, а місце його відкриття є місцезнаходженням нерухомого майна чи основної частини, яле якщо нерухомого майна немає то відкривається за місцезнаходженням основної частини рухомого майна.

Вищезазначена стаття про окремі місця проживання впливає з положень ст. 29 ЦК України залежно від місця проживання фізичної особи- це будинок, квартира чи інше місце придатне для проживання у відповідному населеному пункті, в якому фізична особа проживає постійно чи тимчасово.

При визначенні місця виявлення спадщини необхідно в першу чергу перевірити наявність постійного місця реєстрації якщо немає постійного місця реєстрації то зазначити тимчасове місце проживання.

Відповідно до ч.2 ст. 1290 ЦК України виконавець зобов'язаний вжити заходи щодо повідомлення спадкоємців та кредиторів про відкриття спадщини.

Нотаріус чи посадова особа органів місцевого самоврядування в сільських населених пунктах уповноваженої для для вчинення нотаріальних дії отримавши від спадкоємців повідомлення щодо відкриття спадщини, зобов'язаний повідомити спадкоємців місце проживання яких відоме.

Нотаріус чи посадова особа органів місцевого самоврядування уповноважений на вчинення нотаріальних дій, також може викликати спадкоємців через публічне оголошення чи повідомлення в пресі.

Важливо, що обов'язок нотаріуса повідомити спадкоємців тільки тоді коли він дізнався про відкриття спадщини від спадкоємців, а не від інших осіб. Відповідно до ч.2 ст.1290 ЦК України відкриттям спадщини є день смерті особи або день оголошення її померлою. Крім того, виникнення обов'язку

нотаріуса повідомити їх про відкриття пов'язане з повідомленням йому факту виявлення спадкування без зазначеного часу його виявлення.

За загальним правилом необхідність повідомлення спадкоємців через нотаріуса інших спадкоємців, оскільки у разі неповідомлення про відкриття спадщини вони мають право порушити питання про продовження строку прийняття спадщини. Спадкоємці зобов'язані повідомити кредитора про відкриття спадщини, якщо інші спадкоємці в зазначений строк нотаріусом не з'явилися, то у цьому випадку він не звільняється від обов'язку повідомити спадкоємців, оскільки фактично у спадковій справі не буде доказів передачі повідомлення [2, с. 22,28].

Також за новим ЦК України передбачене різірвання спадкового договору. Спадковий договір може бути розірвано судом за клопотанням відчужувача у разі невиконання набувачем його розпорядження.

Спадковий договір може бути розірвано судом також за клопотанням набувача у разі неможливості виконання розпорядження відчужувача [3].

Висновок. Отже, спадковий договір, як і будь-який інший правочин, має деякі характерні ознаки, зокрема він може бути: одностороннім (під час укладення договору покупець зобов'язаний переконатися дії в інтересах відчужувача, і відчужувач має право вимагати дії, передбачені договором «і не має зобов'язань») або двостороннім (покупець зобов'язаний виконувати розпорядження відчужувача, а відчужувач крім прав має негативне зобов'язання не відчужувати майно, зазначене у спадковому договорі, та гарантувати його збереження); платний (договір, за яким фінансові результати однієї сторони здійснюються на користь іншої сторони) або безоплатний (спадковий договір, укладений на користь третьої особи. Тобто відчужувач не отримує зустрічної поступки від покупця); консенсуальний (момент його укладення пов'язане з домовленістю сторін на всіх істотних умовах, що, у свою чергу, тягне за собою виникнення цивільних прав і зобов'язання між сторонами) або реальні (якщо за спадковим договором покупець повинен вчинити певні дії після смерті продавця, вважати укладеним з моменту переходу права власності до покупця); алеаторний (при укладенні такого правочину його сторони не можуть чітко визначити межі своїх зобов'язань і втрата або збагачення однієї із сторін залежить від випадку); тривала (довгострокова) угода зі складною процедурою дострокового розірвання та зміни (укладена на строк не менше ніж момент смерті відчужений, або навіть більший); може мати або визначено невизначений обсяг майнових чи немайнових дій.

Отже, удосконалення інституту спадкового договору відбувається через: 1) чітке визначення прав та обов'язків сторін; 2) законодавчого регулювання підстав припинення спадкового договору; 3) розширення кола підстав розірвання договору оскільки ст. 1308 ЦК України передбачає можливість розірвання лише у судовому порядку; 4) законодавче закріплення кола осіб, які мають право вимагати розірвання договору та повернення майна.

Список використаних джерел і літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. за, №№ 40-44 // *Відомості Верховної Ради України*, 2003- ст.356.
2. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. – 164 с.
3. Право знати: Спадковий договір <https://www.legalaid.gov.ua/publikatsiyi/pravo-znaty-spadkovuj-dogovir/> (дата звернення: 13.11.2021)

Вікторія ДЕМ'ЯНЮК,
здобувачка вищої освіти,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

ДІАЛОГ ТА МЕДІАЦІЯ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНА ФОРМА ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Незалежне, дієве і прозоре функціонування системи правосуддя є основою реалізації принципу верховенства права закріпленим статтею 8 Конституції України і важливим елементом гарантії та захисту основних прав і свобод людини [1]. Неюрисдикційні форми захисту цивільних прав спрямовані на всебічне, повне та неупереджене врегулювання правових конфліктів безпосередньо за допомогою недержавних механізмів, що діють на основі узгодження інтересів та позицій сторін, за мінімальних затрат часу й коштів зацікавлених осіб. Медіація - один із найбільш поширених у світі способів альтернативного вирішення позасудових спорів, який передбачає участь незалежної особи – медіатора. Цивільні правовідносини є найбільш сприятливими для застосування процедури медіації в силу своєї диспозитивності та різноманіття.

Медіація в цивільному процесі України являє собою процедуру позасудового вирішення цивільноправових конфліктів, що спрямована на самостійне досягнення сторонами рішень щодо позасудового врегулювання конфлікту за дотримання вимог цивільного законодавства. Медіація будується